دنیای منداڵان

١٥٢

www.kurdistanukurd.com

ناوەندی منداڵپارێزیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەری دەکا

دنیای منداڵان

گۆڤارێکی مانگانەی منداڵانە، ناوەندی
منداڵپارێزیی ڕۆژهەڵاتی کوردستان دەری دەکا

سەرنووسەر: شیلان قوربانی فەر

دەستەی نووسەران: کاوە
ئاهەنگەری، هانا وریا، نێعمەت
مەلا، مینا سوڵتانزادە

پەیوەندی:
www.facebook.com/nawendy.mndal.paryzy.kurdistan
www.Kurdistanukurd.com

منداڵە ئازیزەکانی دنیای منداڵان ئەوکاتەتان باش!

منداڵە خۆشەویستەکان! رەنگە ئیوە پاش ئەوەی لە قوتابخانە گەڕانەوە بۆ ماڵەوە و دوای تەواو کردنی دەرسەکانتان زۆربەی کاتی خۆتان بۆ یارییە کامپیوتێریەکان تەرخان بکەن. ئەی دەزانن کە دانیشتنی زۆر بە دیار ئەو یارییانەوە چ زەرەرێکی بۆ ئێوە هەیە؟

ئەنجامدانی ئەو یارییانە بۆ ماوەیەکی زۆر چاوتان تووشی تەمبەڵی دەکا، لەبەر ئەوە کەمتر دەجولێن، زۆر زوو کێشی لەشتان زیاد دەکا و قەڵەو دەبن، تووشی کەم خەوی دەبن، هەروەها لە بنەماڵەو هاورێکانتان دادەبرێن و بە تەنیا دەمیننەوەو پەیوەندییە کۆمەڵایەتیەکانتان لاواز دەبێ بەتایبەتی کۆمەڵێک یاری هەیە کە دەبنە هۆی توورە بوونو بەکارهێنانی توندو تیژی، لە هەمووی گرنگتر دەبێتە هۆی ئەوەی لە دەرسەکانتان وەدوا بکەون.

هەوڵبدەن بەرنامەیەکی ریکوپیک دارێژن و لە شەوو رۆژێکدا ماوەیەکی کەم بۆ ئەم یارییانە تەرخان بکەن،بۆ ئەوەی بتوانن بە کاری دیکەشتان رابگەن.

دوکتور محەمەدی مەجدی

دوکتور محەمەدی مەجدی کوڕی مامۆستا مەلا حوسێنی مەجدی لە ساڵی ١٢٩٨ی هەتاوی بەرامبەر بە ١٩١٩ی زایینی، لە شاری مەهابادی ڕۆژهەڵاتی کوردستان لەدایک بووە. دوای تەواو کردنی خوێندنی سەرەتایی و دواناوەندی لە وەزارەتی پەروەردە دامەزراوە و ماوەیەک مامۆستا و سەرۆکی دەبیرستانەکانی مەهاباد بووە. دوای ئەمانەش درێژەی بە خویندنی خۆی دا تا پلەی دوکتورای لە زمانی فارسیدا وەرگرت و ماوەیەکی یەکجار زۆر مامۆستای زۆریەک لە زانکۆکانی ئێران بوو. دوکتور محەمەدی مهجدی لە دامەزرێنەرانی زانستگەی ئازادی مەهاباد بووە و بۆ ماوەی ١٥ ساڵان سەرۆکی ئەو زانستگەیە بووە و دوای ئەوەش بەردەوام لەسەر هەوڵەکانی خۆی بۆ هاوکاری کردنی ئەو زانستگەیە بەردەوام بووەو هەردەم هاورێ و هاوکاری ئەو زانستگەیە بوو. لەگەڵ ئەوەشدا کە لەو ساڵانەی دوایی لەبەر نەخۆشی نەیتوانی لەماڵ بێتە دەرێ و کەمتر هاتوچۆی دەرێی دەکرد بەڵام بە بەردەوامی کاری لەسەر خوێندن و کۆ کردنەوەی زانست کردوەو تا دوا ساتەکانی ژیانیشی لە خوێندن و نووسین دانەبڕاو زۆر کتێب و نووسینی لەپاش خۆی بەجێ هێشت.

دوکتور محەمەدی مەجدی لە ڕۆژی پێنج شەممە ١٦ی ڕێبەندانی ساڵی ١٣٩٣ی هەتاوی لە شاری مەهاباد کۆچی دوایی کرد و تەرمەکەی لە گۆڕستانی بوداق سووتانی مەهاباد بە خاکی پیرۆزی نیشتمان سپێردرا. لە بەرهەمەکانی، «ساڵنامەی فرهنگ مهاباد»ە کە لە چەند ژمارەیەکدا چاپ و بڵاو بوونەوە. ئەو کتێبە پێک هاتووە لە کۆمەڵێک شێعر و هۆنراوەی کوردی و فارسی و هەروەها کۆمەڵێک باس و وتار لە بارەی مێژوو، جوغرافیا، ژیاننامەی زانایان. هەروەها کۆمەڵێک شێعر بە زمانەکانی فارسی و کوردی کە تا ئێستا چاپ و بڵاو نەکراوەنەوە. و هەروەها وەرگێڕانی چەند کتێبی ئینگلیزی بە زمانەکانی کوردی و فارسی کە چاپ و بڵاو بوونەوە. مامۆستا مەلاحوسێنی باوکی، وەزیری دادی کۆماری کوردستان، لە زانایانی بەناوبانگ و نێوبەدەرەوەی مەڵبەندی موکریان بوو و شوێنی بەرچاوی لە مێژووی سیاسی و فەرهەنگی و بەتایبەت کۆمەڵایەتیی ناوچەکەدا دانابوو.

ئا: نێعمەت مەلا

کەڵەشێرە تەمبەڵەکەی خۆم

پوورمماڵیان لە گوندە، بەڵام بەسەردان هاتبوو ماڵی ئێمە. بەیانی زوو لە خەو هەستاو وتی ئەوە چ شارێکە؟ بەیانی بە جێی ئەوەی دەنگی کەڵەشێر لە خەومان هەستێنی دەبێ بە دەنگی بووقی ئۆتۆمبیل لە خەو هەستین. هەربۆیە پوورم کەڵەشێرێکی بۆ کریم.

دوو رۆژ تێپەڕی بەڵام کەڵەشێرەکەی من بەیانیان نەیدەخوێند! پوورم زۆر تووڕە ببوو، دوانیوەڕۆ چوو بۆ حەوشەو کەڵەشێرەکەی لە باوەش گرت و وتی کەڵەشێرەکانی شارەکەی ئێمە بەیانیان زوو بە دەنگی بەرز دەخوێنن و خەڵک لە خەو هەڵدەستێنن، ئەگەر تا سبەی بەیانی نەخوێنی، منیش دەتکەم بە چێشتێکی بەتام.

منیش کەڵەشێرەکەم خۆشدەویست، پێمخۆش نەبوو کە کەس بیخوا بۆیە هەوڵم دا فێری بکەم کە بەیانی زوو بخوێنیو لە خەومان هەستێنی، بەڵام هەرچەندە هەوڵم دا فێر نەبوو. منیش ناچار بووم بەیانی زوو لەخەو هەستامو بە دەنگی بەرز وەک کەڵەشێر خوێندم. لەوکاتەدا دەنگی پوورم هاتو وتی سەرەنجام ئەو کەڵەشێرە تەمبەڵە خوێندی بەڵام نازانم بۆ دەنگی لەگەڵ کەڵەشیرەکانی دیکە جیاوازیی هەیە؟! بەم جۆرە من کەڵەشێرەکەم رزگار کرد.

نیوتۆن کێ بوو؟

ئیسحاق نیوتۆن (newton) لە ساڵی ١٦٤٢ لە وڵاتی بەریتانیا و زووتر لە کاتی خۆی لە دایک بوو. باوکی نیوتۆن جووتیار بوو و سێ مانگ پێش لە دایک بوونی کورەکەی کۆچی دوایی کرد. دایکی نیوتن کە ناوی هانا بوو لەگەڵ ئەوەش دا کە لە بنەماڵەیەکی هەژار نەبوو بەڵام بە تەنیا و بە زەحمەتێکی زۆر نیوتۆنی بە خێو کرد.

نیوتۆن لەو کاتەدا لە دایک بوو کە لە بەریتانیا دا شەڕی ناوخۆیی هەڵایسا بوو، ئەم شەڕەش بەردەوام بوو هەتا تەمەنی نیوتۆن گەیشتە شەش ساڵی. ئەم ڕووداوە سیاسیانە کاریگەرییەکی زۆریان لەسەر ژیانی نیوتن هەبوو. هەر لەم کاتەش دا بوو کە دایکی نیوتۆن بڕیاری سەرلەنوێ پێکهێنانی ژیانی هاوبەشی دایەوە و بۆ ئەم مەبەستەش نیوتۆن دەنێردرێتە لای دایە گەورەی هەر ئەمەش وای کرد کە نیوتۆن ڕقێکی زۆر لە زڕباوکی هەڵبگرێت و قەتیش پەیوەندییەکی باشی لەگەڵ دایەگەورەی نەبووەو، زۆربەی کاتەکانیش خۆی بە

دروست کردنی ئامێری میکانیکییەوە دەخافڵاند.

لە تەمەنی ١٠ ساڵی دا بوو، کە زڕباوکی نیوتۆن کۆچی دوایی کرد و دایکی نیوتۆن گەڕایەوە لایان، بەڵام نیوتن بۆ خوێندن و لەگەڵ مامی دەژیا. هەموو ئەو ڕووداوانەی ژیانی بوونە هۆکار بۆ ئەوەی نیوتۆن هەست بە بێهێزی بکات و باوەڕی تەواوی بە خۆی نەبێت. نیوتۆن لە قوتابخانە توانای ڕووبەڕووبوونەوە لەگەڵ ئەو منداڵانەی نەبوو کە کێشەیان بۆ دروست دەکرد. بەڵام ڕۆژێکیان و لە تەمەنی یازدە ساڵیدا لەگەڵ یەکێک لە قوتابییەکان لەسەر ئازایەتی دەبێتە کێبەرکێ و

شەڕیانو نیوتۆن دەتوانێت لووتی قوتابییەکە بشکێنێت. هەر ئەمەش وای کرد کە هەست بە هێز و توانای خۆی بکات. دوای ئەم ڕووداوە نیوتۆن لە فێربوونی وانەکانیشیدا سەرکەوتووتر دەردەکەوت.

نیوتۆن لە ساڵی ١٦٦١ دا و لە تەمەنی ١٨ ساڵی دا ڕوو دەکاتە زانکۆی کامبریج بەڵام لەبەر هەژاری ناتوانێت خەرجییەکانی زانکۆی دابین بکات، هەر ئەمەش وای کرد بۆ بەردەوام بوون لە خوێندنەکەی و بۆ بەدەست هێنانی پوولێک ڕۆژانە ژوورەکان پاک بکاتەوە و لە ساڵۆنی نان خواردندا وەک خزمەتکارێک کار بکات.

نیوتۆن هەموو کات بیری لەو پرسیارانە دەکردەوە کە بۆ بەدەستهێنانی وەڵامەکانیان پێویستی بە زانیارییەکی زۆر لە بواری فیزیا دا هەبوو، هەر لە بەر ئەمەش بوو کە هەموو کات خەریکی خوێندنەوە بوو بۆ بەدەستهێنانی زانیاری. تەنانەت هەر ئەو کاتەش بوو کە لە باخچەکەی ماڵی دایکیدا بیری لە کەوتنە خوارەوەی سێوەکە کردەوە. ئەو بیرۆکەیەی کە هەموومانی لە هێزی کێش کردنی زەوی ئاگادار کردەوە.

ڕەنگە گرنگترین دۆزینەوەی نیوتۆن هێزی کێش کردنی زەوی بێت، بەڵام نابێت ئەوەش لەبیر بکەین کە زانیارییەکی زۆری لە بواری ڕووناکی دا بە جیهانی زانست بەخشی. زانست و زانیارییەکانی نیوتۆن بوونە هۆی دەوڵەمەند کردنی زانست لەو سەردەمە و ئێستاشدا.

هەر ئەویش بوو ڕووناکیی شیکردەوە و گوتی : «ڕووناکی پێکهاتووە لە کۆمەڵێک لە تێکەڵاویکی ئەو هەموو ڕەنگانە و بەهۆی مەنشووری شووشەوە جیا دەکرێنەوە».

نیوتۆن توانی تەلەسکۆبێک دروست بکات و بە هۆیەوە سەیری هەسارەی موشتەری بکات و چەندین زانیاریی گرینگ و نوێ لە سەر ئەو هەسارەیە بخاتەڕوو. هەر ئەم دۆزینەوە زانستییە نوێیانەش وای کرد کە نازناوی «سێر»ی پێ ببەخشرێت و بە سێر ئیسحاق نیوتن بناسرێت.

نیوتۆن بوو بە ئەندامی کۆمەڵەی شاهانەی ئینگلتەرا و لەدواییشدا کرا بەسەرۆکی ئەو کۆمەڵەیە و دواتر بوو بە پرۆفیسۆر لە زانکۆی کامبریج و

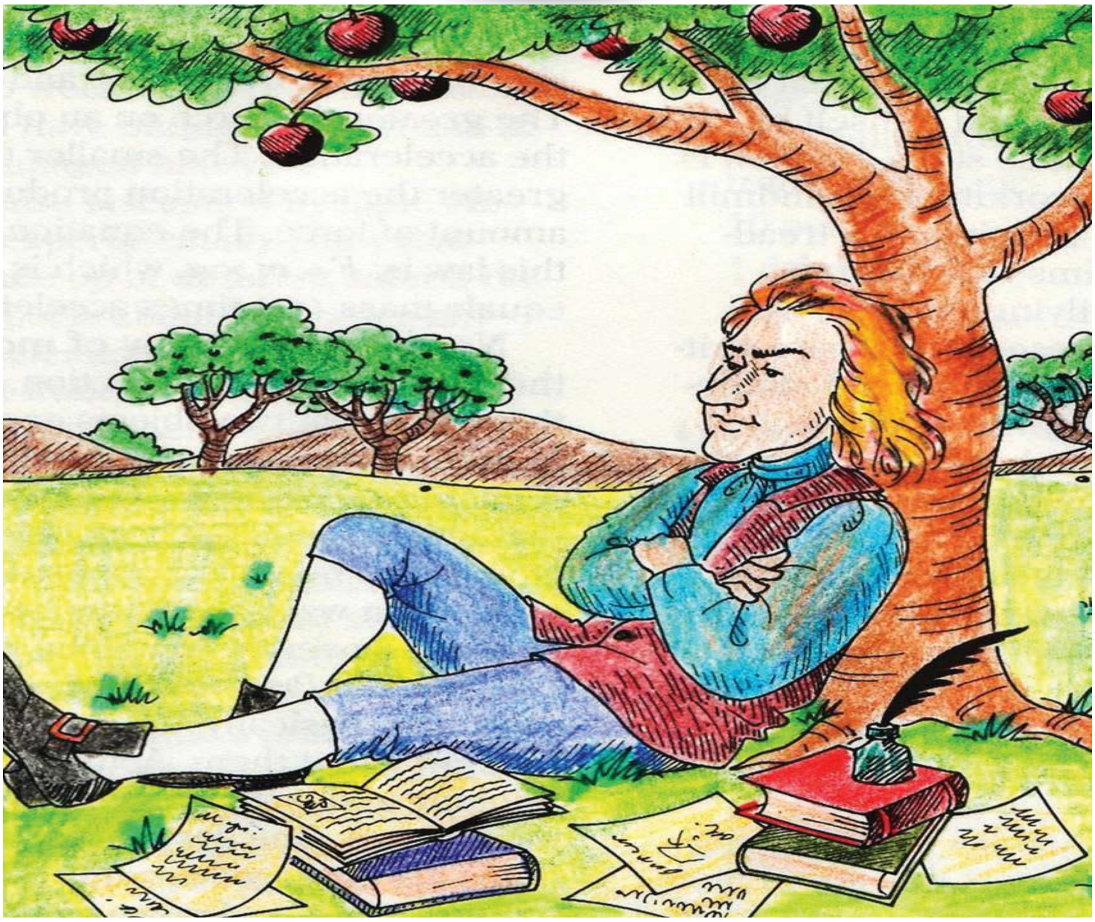

لەساڵی ١٦٩٩ دا کرا بە ئەندامی بەشداربووی (ئەکادیمیای فەڕەنسی) و نازناوی (سوارچاک) ی لە شاژن (ئان)ەوە لەساڵی ١٧٠٥ دا پێدرا .

نیوتۆن ماوەیەک ڕووی لە زانستی کیمیا کرد، بەڵام کۆچی دوایی دایکی وای کرد کە نیوتۆن ماوەیەک لە دونیای زانست دابڕێت.

نیوتۆن لە مانگی مارس و لە ساڵی ١٧٢٧ی زایینی دا کۆچی دوایی کرد بەڵام دۆزینەوە زانستییەکانی کە دونیای زانستی دەوڵەمەندتر کرد تا ئێستاش بە نەمری ماونەتەوە.

هانا وریا

ڕێوی‌و فیڵە زۆرەکانی

کاتێک لە چیرۆکەکاندا باس لە ڕێوی دەکرێ، بەردەوام وەک گیانلەبەرێکی فێڵەزان‌و تەڵەکەباز ناوی دێ، بەڵام ڕاستییەکەی ئەوەیە کە ڕێوی گیانلەبەرێکی زۆر زیرەک‌و وریایە. ڕێوی کاتێک دەچێ بۆ ڕاو زۆر بە سەبرو تاقەتەوە چاوەڕێی نێچیرەکە دەکاو هەر کە نێچیرەکە لێی نزیک دەبێتەوە بە خێرایی دەیگرێ.

یەکێک لە خسڵەتەکانیشی بۆ ڕاوکردن ئەوەیە: ڕێوی چاوی دەبەستێ‌و دەمی دەکاتەوەو زمانی دەردێنێ وەک ئەوەی کە مردبێ، لەسەر عەرزی رادەکشێ، باڵندە لاشخۆرەکان پێیان وایە مردووەو هەر کە دێنە خوارێ بۆ خواردنی، لە پڕ هەڵدەستێتەوەو دەیانگرێ.

ڕێوییەکان لە هەموو شوێنێکی دنیا دەژین. خواردنیشیان گۆشتی کەروێشک، مریشک‌و میوەو شتی دیکەیە.

ڕێوییەکان وەک مرۆڤەکان توانای

بینینی سێ ڕەهەندییان هەیەو هەموو شتێک وەک ڕەشو سپی دەبینن‌و دەتوانن لە ڕووناکی کەمی بەرە بەیانیان‌و هەروەها تاریکی ئێوارانیشدا بە باشی شتەکان ببینن، چونکە ڕووناکی زۆر چاویان ئەزیەت دەکا.

ڕێوییەکان هەروەها دەتوانن گوێیان بجووڵێنن‌و ئەو دەنگانەی کە ئێمە نای‌بیسین بە باشی بیبیسن، تەنانەت کاتێک مشک شتێک دەجوێ ئەوان لە دووریی ٢٠٠ میترەوە دەتوانن دەنگەکەی ببیسن.

ڕێوییەکان هەستی بۆنکردنیان زۆر بەهێزەو دەتوانن بە باشی ڕاوی پێبکەن، لاقیان زۆر دەکێشرێتەوەو دەتوانن بە خێرایی ٦٠ کیلومیتر لە کاتژمێردا بەبێ ڕاوەستان هەڵێن‌و بە بەرزی ٥ میتریش باز بدەن.

ئا: مینا سوڵتانزادە

بیرکاریو گیانلەبەران

کام لە ئێوە دەیزانێ گیانلەبەرانیش توانای ژماردنو شتی وایان هەیە؟ ئای بژین بۆ ئەوانەی دەیانزانێ...

بەڵێ. لێکۆڵەران دەڵێن هێندێک لە گیانلەبەران دەتوانن بەشێوەی زۆر سەرەتایی بژمێرن. بۆ نموونە:

جووجەڵەکان دەتوانن کۆو کەمی زۆر سەرەتایی بزانن!

مێشهەنگوینەکان دەتوانن شانە ٣،٢ و یان ٤ دانەییەکانیان بناسنەوە!

هەروەها مەلی ئاوییش کاتێک هێلکە دەکا دەیانژمێرێو هەر باڵندەیەکی دیکە هێلکەی خۆی بخاتە نێو هێلکەکانی ئەوەوە دەزانێو لێیان فڕێ دەدا!

وەرگێران لە فارسییەوە:دایکی نارین

گفتوگۆ

+ تۆ وەرە هاوڕێی سەرکۆ
بکەین هێندێ گفتوگۆ
+ دەنگی گەنمو دەنگی جۆ
- هاوڕێی باشین من و تۆ
+ یەک هەنار و دوو هەنجیر
- هەر بژی منداڵی ژیر
+ پیرۆزە داری زەیتوون
- هەرگیز ناکەین شەڕە جوون
+ درەخت و گوڵ دەڕوێنین
- میوە بە بەرهەم دەهێنین
+ حەز دەکەم ببمە نۆژدار
- یان مامۆستا و ئەندازیار
+ قوتابخانە زۆر خۆشە
- ماڵی منە و هی تۆشە

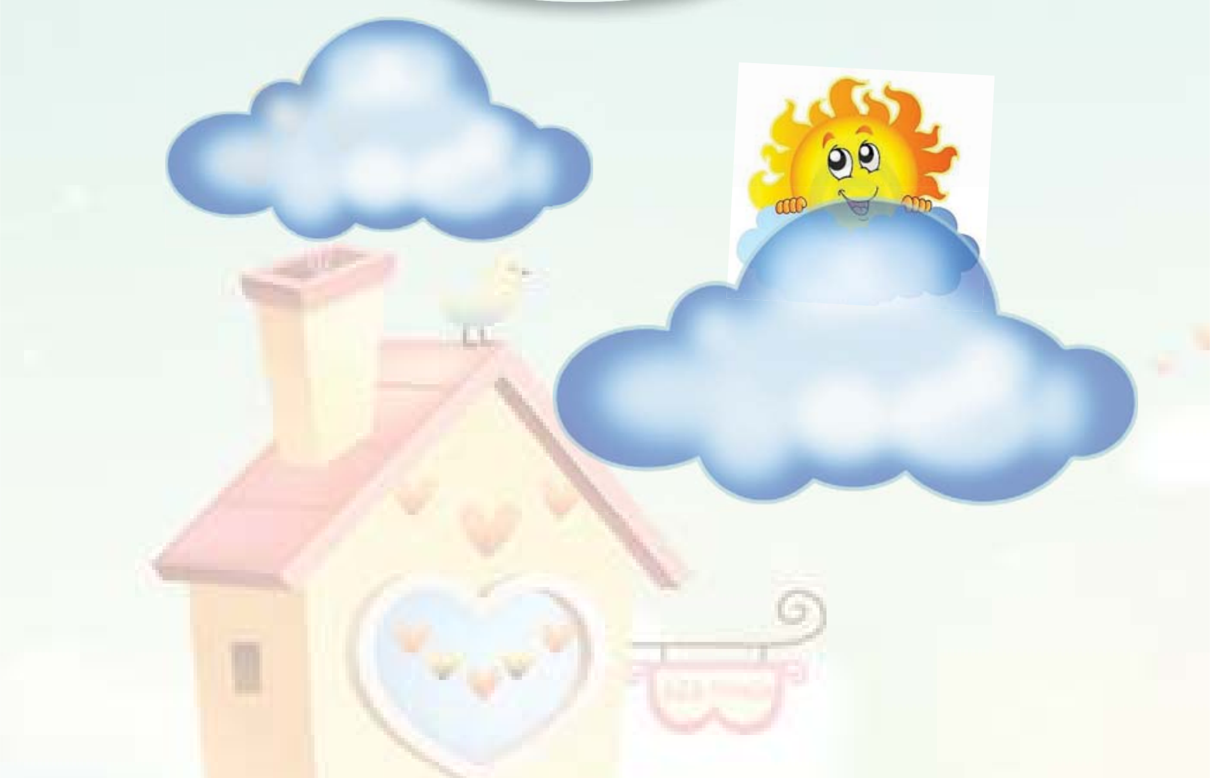

+ دوو کێشکە و سێ ریشۆڵە
ـ ڕەندی زیرەکی پۆلە
+ سێ شەهین و چوار لەق لەق
ـ هەرگیز ناکەم تەقەتەق
+ قسەم وەکوو گوڵ وایە
ـ هەر بژین بابە و دایە

+ کۆشش دەکەم دەخوێنم
ـ منیش گوڵت بۆ دێنم
+ ئیتر بژین بە شادی
ـ بە سەربەستی و ئازادی
+ بۆ خزمەتی نیشتمان
ـ تێدەکۆشین بێ وچان

محەممەد دارياس (كۆيە)

Hi everybody (سڵاو منداڵەکان)

وانەی ئەم جارەمان تایبەتە بە خواردن و خۆراک (Eat & Food):

I want something to eat

من دەمهەوێ هەندێک شت بخۆم

Bread	Vegetables	Fruit	Milk	Meat	Oli, Sugar, Salt
نان	سەوزە	میوە	شیر	گۆشت	ڕۆن، شەکر، خوێ

Take a look at food pyramid for kidsچاوێک لە هێرەمی خواردنی منداڵان بکەن

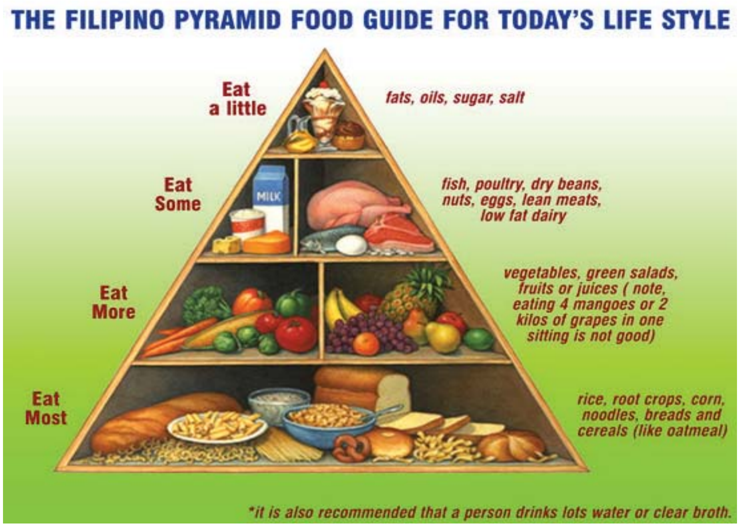

I know you like ice cream دەزانم بەستەنیت پێ خۆشە

Do you like these foods? ئەم خواردنانەت پێ خۆشە؟

chocolate	Egg	Hot dog	Humburger	Cake	Pizza	Sandwish
شەکەلات (چوکلێت)	هێلکە	هات داگ	هەمبەرگەر	کەیک	پیتزا	بابۆڵە (ساندویچ)

Please don't forget water every day.

تکایە خواردنەوەی ئاو لە بیر مەکە هەموورۆژێ!

کاوە ئاهەنگەری

چیرۆکی بەچکە نەهەنگەکە

بەچکە نەهەنگێک هەبوو زۆری حەز لە شەڕە ئاو لەگەڵ خەڵکو کایەکردن بە ئاو بوو. ئەو هەموو ڕۆژێ لووتی پڕ دەکرد لە ئاوو فیش فیش بە مەلە ئاوییەکانی دا دەکردو تەڕی دەکردن‌و قاقا پێیان پێدەکەنی.

مەلە ئاوییەکان کە ئاوت پێداکردبان، باڵیان پێکەوە دەنووساو نەیاندەتوانی هەڵفڕن، ئیدی ئەوان بەوە زۆر پەست ببوون.

ڕۆژێک ئەوان بڕیاریان دا کە فێڵێک لە بەچکە نەهەنگ بکەن. چوونە لای‌و پێیان گوت: وەرە کێبەرکێیەک بکەین، ئەتۆ مەلە بکەو ئێمەش هەڵدەفڕین. هەرکامێکمان زووتر گەیشتینێ شوێنی مەبەست ئەو براوە بێ.

بەچکە نەهەنگیش گوتی: باشە قبوڵمە بەو مەرجەی ئەگەر من بردمەوە ئێوە هەڵنەیەن‌و ئەمن بە کەیفی خۆم تەڕتان بکەم.

کێبرکێکە دەستی پێکرد...

ڕۆیشتن‌و ڕۆیشتن تا گەیشتنە کێوی سەهۆڵەکە... ئاخر کێوەکە زۆر دوور بوو، بەچکە نەهەنگەکە زۆر ماندوو بوو، تینووی بوو هەر کە گەیشتنە کێوەکە بەچکە نەهەنگەکە تێر تێری لەو سەهۆلاوە خواردەوە. دوایەش بە خێرایی خۆی گەیاندە کێوەکەو گوتی: ئاپشم... من ئاپشم.. بردمەوە ئاپشم...

مەلە ئاوییەکان پێکەنین‌و گوتیان: ئافەرین تۆ بردتەوە! ئێستان ئێمە هەڵدەفڕین‌و ئەتۆش وەرە تەڕمان بکە!

بەچکە نەهەنگ ویستی ئاویان پێداکا، بەڵام هەرچی هێنایو بردی نەیتوانی، ئاخر لوتی گیرابوو.

مەلەئاوییەکان پێی پێدەکەنین، ئەوان بەرەو ئاسمان هەڵفڕینو بەچکە نەهەنگیش ڕۆیشتەوە بۆ لای دایکی....

وەرگێران: مینا

منداڵینە! بە دڵی خۆتان بمڕەنگێن!

ئایا دەزانن؟!

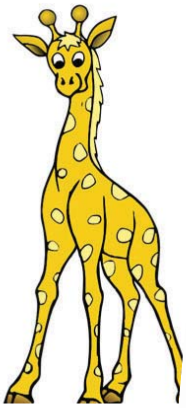

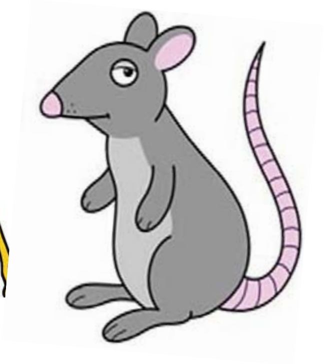

- ئایا دەزانن زەڕافەو مشک دەتوانن زیاتر لە وشتر بێ ئاو بژین؟

- ئایا دەزانن ورچ ٤٢ ددانی هەیە؟

- ئایا دەزانن بەراز ناتوانێ سەری بەرز بکاتەوە و چاو لە ئاسمان بکا؟

- ئایا دەزانن شەیتانۆکە دەتوانێ ٣ ساڵ بخەوێ؟

قسەی خۆش بۆ پێکەنین!

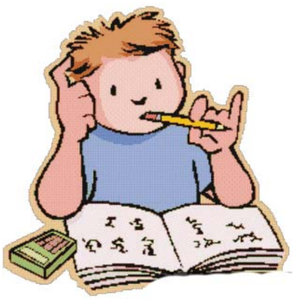

دارشتن

مامۆستا: بۆچی دارشتنی تۆو براکەت لەسەر پشیلە، هەر لە یەک دەچێ؟

قوتابی: مامۆستا ئاخر هەر ئەو پشیلەیەمان لەماڵێ هەیە!

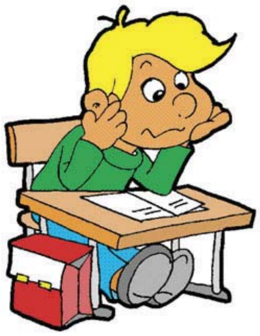

تاقیکاری

باوک: کوڕم! ئەمرۆ چۆن بووی لە تاقیکردنەوەی بیرکاری؟

کوڕ: وەڵلا باوکە گیان باش بووم تەنیا پرسیارێکم نەزانی!

باوک: چەند پرسیارتان بۆ هاتبۆوە؟

کوڕ: ٥ دانە

باوک: دەی زۆر باشە، کەواتە پرسیارەکانی دیکەت هەموو وڵام داوەتەوە؟

کوڕ: نا باوکە گیان چونکە مەجال نەبوو چاو لەوانی دیکە بکەم!

مامۆستا: سەعید! گوێ بگرە! بایی پەنجا تمەن نۆک، سی تمەن لوبیاو چل تمەن گۆشتم کڕیوە، هەموویان کۆ بکەیەوە دەبێتە چەند؟!

سەعید: مامۆستا دەبێتە قاپێک ئاووگۆشتی بەتام!

دیاریی نارین کەنکاش

٧ سەرسوڕهێنەری نوێ جیهان

لە ساڵی ٢٠٠٧ی زایینی،ڕاپرسییەک لە نێوان ١٠٠ میلیۆن کەسدا بەڕێوەچوو، ٧ سەرسوڕهێنەری نوێی گەورەی جیهان دیاری کرا.

١_ پەیکەری ڕزگاریدەری مەسیح لە بەرزترین شوێنی شاری ریۆی بەرازیل، سازکراوە. سازکردنی ئەو پەیکەرە ساڵی ١٩٢١ دەستی پێکردو ماوەی ١٠ ساڵی خایاندو بەرزی پەیکەرەکەش ٣٠ میترەو کێشی هەزرا تۆنە.

٢_ بینایی چیچەن ئێلتیزا (ئال کاستیلۆ) لە ناوەندی ناوچەی یۆکاتان لە وڵاتی مەکزیک هەڵکەوتووەو ٦٠٠ ساڵ پێش لە دایکبوونی مەسیح سازکراوە،و ٣٦٥ پلیکانی هەیە، واتە بەڕادەی بە ڕۆژەکانی ساڵ.

٣_ ناوچەیەکی وێرانکراوە بە ناوی ماچۆ پیچۆ ناسراو بە ئینکا لە وڵاتی پێروو کە ساڵی ١٩١١ لە لایەن شوێنەوار ناسێکەوە دیتراوەتەوە کە لە نێوان چەندین چیای بەرز هەڵکەوتووە.

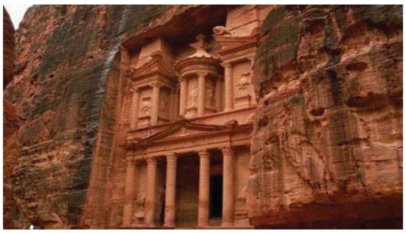

٤_ شارۆچکەی گەورەی پێترا لە ئۆردۆن کە

مێژوویەکەی دەگەڕێتەوە بۆ ٢٠٠٠ هەزار ساڵ لەمەوبەر کە تا ساڵی ١٨١٢ بە نهێنی ماوەتەوە، ئەو شارۆچکەیە لە سەر تەپۆلکە سوورەکانی ناوچەی پێترا سازکراوە.

٥_ بینای کۆلۆسیئۆم لە شاری رۆمی ئیتالیا کە مێژووی سازکردنەکی دەگەڕێتەوە بۆ ساڵی ٧٢ی دوای زایین، ئەو بینایە سەرەتا بۆ کێبڕکێی نێوان ئاژەڵەکان سازکراوە، دواتر بۆتە شوێنی شەڕی گلادیاتۆڕەکان.

٦_ بینای تاج مەحەل لە هیندوستان کە لە زەمانی پێنجەمین پاشای مغۆلەکان لە ساڵی ١٦٤٢ دەستیان کردوە بە دروستکردنی و ماوەی ٢٢ ساڵی خایاندوە تا تەواو بووو ٢٠ هەزار کرێکار و هەزار فیل بۆ تەواو بوونی ئەو بینایە بە کار هاتوون.

٧_ دیواری گەورەی چین لە ساڵی ٢٠٦ی پێش زایین سازکراوە، لە ماوەی حوکمرانیی هەموو ئیمپراتورەکان دا درێژکراوەتەوەو درێژایی دیواری چین دەگاتە نزیکەی ٦٠٠٠ هەزار کیلۆمیتر و بەرزی دیوارەکە ١٠ میترە.

منداڵینە! جیاوازییەکانی نێوان ئەو دوو وێنەیە ببیننەوە!

قەڵەمڕەنگیی ساڵ

سروشت دەفتەرێکی سپیی
بۆ زەوی هێنا بەدیاری
زەوی دای بە کوڕی نەورۆز
ئەویش دەستی کرد بە یاری
***
بەستەی قەڵەمڕەنگی تازەی
دەرهێنا لە جانتای بەهار
ڕەنگاندی دەفتەری سپی
بە چیمەن و گوڵ و گوڵزار
***
بەهار تاقەتی بە سەرچوو
قەڵەمڕەنگی دا بە هاوین
ئەویش بێستان و باخانی
پڕ کردن لە میوەی شیرین
***
خۆرێکی گەشی کێشاوە
بە ئاسمانی ساماڵەوە
شیلەی کردە دەمی تری و
هە نار و پرتەقاڵەوە
***
لەبن سێبەری دارێکا
هاوین وێنەی دەکێشاوە
قەڵەمڕەنگەکانی بیر چوو
ئێوارە بۆ ماڵ گەڕاوە
***
هات لەگەڵ گێژەڵووکەیەک
پایز بەگیانی خۆڵاوی
قەڵەمڕەنگەکانی هەڵگرت
زەرد و سووری تێهەڵساوی
***
پەڕەی دەفتەرەکەی هەموو
ڕەنگ کردەوە زۆر بە جوانی
بەڵام هەمووی کردە ڕەنگی
زەرد و سوور و ئەرخەوانی
***
پایز دەفتەرەکەی دانا
تەواو بوون قەڵەمڕەنگەکان
گژەبایەک هات ڕرفاندی
خستیە ماڵی پوورە زستان
***
بەفری کچی پوورە زستان
هەڵیداوە پەڕەکانی
بە قەڵەمسڕێکی سپی
پاکی کردنەوە بە جوانی
***
کوتی: « دایە هەڵیگرە
بیپارێزە لە خۆڵ و تۆز
ڕێگا خۆش بێ دەیبەمەوە
بۆ کوڕەکەی مامە نەورۆز. »
***
سەرما ڕۆیی، بەفرە خاتوون
زوو دەفتەرەکەی بردەوە
کوڕی نەورۆز شاد و دڵخۆش
دەستی بە یاری کردەوە

ئەمین گەردیکلانی